

Kleding tentoonstellen, hoe doe je dat?

Door Hilde Cammel

In het najaar van 2003 werd de tentoonstelling 'Klederdracht, hoe zit dat?' in pand Zandijk ontmanteld omdat dit pand een nieuwe bestemming kreeg. De tentoonstelling gaf de bezoekers in de afgelopen jaren een overzicht van de klederdrachten in het Zuiderzeegebied. Inmiddels is de voorbereiding van een nieuwe kledingopstelling in het binnenmuseum in volle gang. Dit vormt een mooie aanleiding om eens na te gaan hoe in de loop der tijd de wijze van tentoonstellen van klederdracht in musea veranderde.

■ Interieur Volendam

Klederdracht werd al in de 19de eeuw door musea verzameld. Eén van de eerste grote klederdracht-tentoonstellingen in Nederland was 'Nationale Kleederdrachten', in 1898 te zien in het Stedelijk Museum in Amsterdam. De tentoonstelling kwam tot stand ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Wilhelmina. Het uitgangspunt bij het maken van deze opstelling was dat klederdrachten van oorsprong stamgebonden kledingvormen waren en dat men aan de klederdracht nog de afkomst van de drager kon herkennen. Volgens de toenmalige inzichten was de Nederlandse bevolking verdeeld in stammen zoals Friezen, Saksen en Franken. De klederdrachten in de tentoonstelling werden getoond op poppen met levensechte gezichten en handen van was, die gegroepeerd waren op basis van die stammenindeling. Ze stonden in een soort etalage-achtige vitrines, zonder een decor of entourage.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond een geheel andere manier van tentoonstellen. De tekenaar Jan Duyvetter, die vanaf 1947 in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem werkte aan de docu-

mentatie van de klederdrachten, was daarbij een belangrijke initiator. Vanuit zijn artistieke achtergrond maakte hij kledingtentoonstellingen van theatrale taferelen in stijlkamers, zoals familiegebeurtenissen of scènes uit het dagelijks leven. Hij ontwierp voor deze presentaties speciale poppen met expressieve gezichten die het toneelachtige karakter nog versterkten. Deze manier van opstellen paste bij de opvatting uit die jaren dat het 'kale' tonen van de kostuums geen recht deed aan de objecten. Alleen door het suggereren van levensechte figuren en taferelen werden de juiste uitstraling en betekenis van de kledingstukken duidelijk. Duyvetter werkte in de beginjaren samen met Riet Hylkema, die in de jaren '50 in dienst kwam van het Zuiderzeemuseum.

Het presenteren van klederdrachten in stijlkamers is lange tijd populair gebleven. Ook in het Zuiderzeemuseum was, tot eind jaren '80, een aantal stijlkamers met kostuumfiguren à la Duyvetter in huiselijke taferelen te bewonderen. Dat daarbij soms opmerkelijke combinaties werden gemaakt is te zien op de afbeelding van een Volendammer interieur. Links in de ruimte staat een paar, gekleed als bruiloftsgasten, terwijl de figuren aan de rechterkant de gewone, doordeweekse dracht dragen. Zijn zij niet uitgenodigd?

Op dit moment zijn nog steeds stijlkamerachtige opstellingen te bewonderen. Daarnaast is in de laatste decennia een nieuwe manier van tentoonstellen ontstaan. Het zwaartepunt is verschoven van toneelachtige taferelen naar het laten zien van de functie en vooral de betekenis van de kleding. Dit gebeurt met volledige kostuumfiguren, maar ook met afzonderlijke kledingstukken, zoals in 'Klederdracht, hoe zit dat?'. Ook de biografische benadering wordt steeds belangrijker. Dat was bijvoorbeeld te zien in de tentoonstelling 'Sprekend gekleed' die 2000 in het Zuiderzeemuseum te zien was, met portretten en levensverhalen van vrouwen in dracht. De sociale betekenis van de kleding wordt op deze manier benadrukt. Ook kunnen overeenkomsten en verschillen, veranderingen in de tijd, manieren van vervaardigen en materiaalgebruik verduidelijkt worden.

In de nieuwe tentoonstelling 'Op maat gesneden' zullen zowel volledige figuren als afzonderlijke kledingstukken te zien zijn, waarbij gekozen is voor een 'neutrale' presentatie met torsen zonder hoofden en handen. Daarnaast zal op schilderijen, prenten, foto's en bewegend beeld te zien zijn hoe de kleding in het dagelijks leven en bij bijzondere gebeurtenissen werd gedragen. Daarmee worden de sociale context en betekenis verduidelijkt. ■